

Nyoppusset leilighet var helseskadelig

██████ var glad for å ha fått kjøpt en ny og helt strøken leilighet på Sinsen i Oslo. Men gleden ble kortvarig. På grunn av helseskadelige byggematerialer fikk hun astmaanfall og neseblod av å oppholde seg i leiligheten.

Tekst: Bjørnhild Fjeld Foto: Luma Foto

██████ har hatt astma siden hun var barn, men ikke i alvorlig grad. Inntil hun flyttet inn i leiligheten hadde hun aldri hatt astmaanfall, og astmaen var godt regulert med medisiner. Kort tid etter innflytting i april 2017 våknet hun stadig om natten og var tett, og hun begynte ofte å blø neseblod.

Det tok en stund før hun koblet helseproblemene til leiligheten. Men etter hvert fant ██████ et mønster ved at hun ble frisk hver gang hun var ute av leiligheten i noen dager.

Fant helsefarlig stoff. ██████'s far ██████ tok da affære og begynte å undersøke hva som kunne ligge bak problemene.

– Det første vi undersøkte var om det kunne være fuktproblemer i leiligheten. Det var det ikke. Etter NAAFs anbefaling kontaktet jeg firmaet Humid og fikk gjort luftmålinger. Det viste seg at luftprøvene inneholdt blant annet Texanol, forteller ██████.

Texanol er et stoff som på slutten av 1980-tallet ble tilsatt i maling, i forbindelse med at oljebasert maling ble byttet ut med vannbasert maling til innendørs bruk. De svenske forskerne Gunilla Wieslander og Dan Norbäck påviste at Texanol kan påvirke lunger og luftveier, spesielt hos de med astma, men også hos friske personer. Produsentene sluttet da å bruke Texanol i de mengder som det ble avdekket i denne leiligheten.

– Svanemerkeprodusenter nytter ikke Texanol, og i annen maling og sparkel som selges i Skandinavia brukes det så små mengder at det vil være borte etter 28 dager, sier ██████.

Skyhøye nivåer. Da målingene ble gjort i datterens leilighet, var det 10 måneder siden oppussingen av avsluttet. Nivået av Texanol var da 39 ganger så høyt som det nivået studier har påvist at kan gi helseproblemer.

Etter dette ble selgers forsikringsselskap koblet inn, og etter krav fra dem ble det tatt materialprøver. Materialprøvene ble lagt frem for malingsprodusenten Jotun, som ga følgende tilbakemelding: Prøvene inneholdt spor av 26 stoffer, de ikke hadde sett i malingsprodukter (Maling, sparkel, avretningsmasse) tidligere. Det var som eksempel:

- Skipsgrunning
- Stoffer forbudt i EU/EØS
- Insektmiddel

Strøken leilighet. På visning og i salgsprospektet fremsto leiligheten som lys og fin, med nymalte flater og delikat interiør.

Søvnløse netter. Etter innflytting opplevde kvinnen å våkne om natten med astmaanfall, og hun begynte ofte å blø neseblod.

Blandet på bakrommet.

Før ██████ kjøpte leiligheten, hadde den blitt pusset opp. Trolig har de som gjorde jobben brukt sparkelmasse som inneholdt det helseskadelige stoffet Texanol, og som nevnt flere andre skadelige stoffer. Det ble også påvist 2-etyl-1-hexanol i luftprøvene, et stoff som også gir astmatiske symptomer. I ██████'s leilighet ble stoffet funnet i veggene, det vanlige er under gulvbelegg hvor det er brukt materiell som inneholder plastmyknere (ftalater).

– Teorien er at dette er noe som er blandet på bakrommet et sted i utlandet. Dette er ikke et stoff som er vanlig å bruke i produkter som er i regulært salg, heller ikke i andre land, sier ██████.

Svært redusert lungekapasitet.

██████ har som nevnt hatt astma siden barndommen, og da hun gikk til legen og fikk tatt PEF-måling, viste det seg at lungekapasiteten var 50 prosent av normalen. Legens råd var krystallklart: Flytt ut.

Så i oktober 2017, et drøyt halvår etter at hun flyttet inn, flyttet hun ut.

Nesten to år etter at hun kjøpte leiligheten fikk hun hevet kjøpet. Men det har ikke vært lett, og hun tror ikke datteren hadde kommet noen vei på egen hånd.

Hun sørget for å skaffe grundig dokumentasjon med både luftprøver og materialprøver, slik at han hadde en god sak overfor selgers forsikringsselskap. Han har også reist til Sverige og snakket med Dan Norbäck ved Uppsala Universi-

tet, som er den fagpersonen i Norden som har forsket mest og har god kunnskap om stoffet Texanol og skadevirkninger.

Hun er også skremt over hvordan syke mennesker kan risikere å bli offer for kyniske aktører som bruker helsefarlige stoffer for å spare penger.

– Hadde vi ikke avdekket og dokumentert dette i tide, kunne dette utviklet seg videre med uante alvorlige helsekonsekvenser for datteren.

– Neste gang jeg kjøper leilighet, blir det et oppus-

singsobjekt slik at jeg selv kan ha kontroll på hvilke materialer som blir brukt, sier hun.

Heldigvis ble hun frisk igjen relativt kort tid etter at hun flyttet ut av leiligheten og inn i en annen bolig.

Hva skjer videre? Far og datter er spente på hva som skjer videre med leiligheten. Anbefalingen fra fagfolk som har vært inne i bildet er å rive helt ned til råbygget, for å få fjernet alle helsefarlige stoffer.

Han har også hørt om flere andre tilfeller der

helsefarlige stoffer er påvist brukt også i nye boliger og kontorer, og ber folk være på vakt.

– Legene må også være oppmerksomme og stille spørsmål om bolig, når de møter pasienter med plutselig forverring av astma/tungpusthet. Erfaringen er at astmaproblemer ofte kan ha tilknytning til bolig, sier han.

SLIK BLE LEILIGHETEN TESTET

Det var en omfattende jobb å få dokumentert årsaken til den helseskadelige avgassingen i leiligheten til [redacted].

Hun tok først kontakt med NAAFs rådgivningstjeneste, som har egne fagfolk på inneklimatefeltet. Der ble han veiledet videre av Kent Hart, fagsjef biologi og kjemi, og Kai Gustavsen, fagsjef inneklimate og miljørettet helsevern.

– Vi anbefalte å ta kontakt med Humid, et rådgiverfirma innen fukt, sopp og inneklimate som samarbeider med Norges Astma- og Allergiforbund, forteller Kai Gustavsen.

Sterke indikasjoner. Daglig leder Bjarte Sæthre i Humid ble deretter involvert i hele prosessen med å få avdekket hva i inneklimate som kunne være årsaken til datterens helseproblemer.

– I dette tilfellet var det sterke indikasjoner på at det var noe i inneklimate som ikke var bra for helse, mener Sæthre.

I første omgang ble det gjort en inneklimatejekk med fokus på fukt og muggsopp. Når det er problemer med inneklimate i boliger, er fukt svært ofte årsaken. Enten at det er lekkasje fra badet eller vann som trenger inn i bygningen, eller kondensproblematikk.

– Det var ikke noen problemer knyttet til fukt eller muggsopp i denne boligen. Det eneste denne første inneklimatejekken avdekket, var at det var litt for dårlig ventilasjon. Dette anbefalte vi å gjøre noe med.

Luftprøver. Dette forklarte imidlertid ikke datterens helseproblemer, og neste skritt var derfor å ta luftprøver – en såkalt VOC som måler flyktige organiske gasser i rommet.

Bjarte Sæthre forklarer at alt vi omgir oss med avgir gasser. Alt fra møbler til rent treverk

har avgassing, men dette avtar etterhvert og er mer og mindre borte etter cirka 6 måneder.

– Vi visste at leiligheten var pusset opp, men det var ganske lenge siden. Da luftprøvene ble analysert, viste seg at de inneholdt gasser som ikke burde være i en bolig, i svært høye konsentrasjoner, forteller Sæthre.

Stoffene han henviser til, er blant annet Texanol, som alle malingsprodusenter oppgir å ha sluttet å bruke for mange år siden.

– Vi må jo nesten stole på det når de sier det.

Materialprøver. På bakgrunn av luftprøvene ble det tatt materialprøver i leiligheten. På gulvet gikk man helt ned til betongen, for å sjekke avgassingen kunne komme fra en kjemisk reaksjon med lim i gulvbelegg som legges rett på betong.

Deretter ble det tatt prøver av maling og sparkel på vegger og tak og det viste seg at det var fra veggene at de «merkelige» stoffene kom fra.

En slik prosess med luftmålinger og materialprøver er kostbar. Dette er noe du må ta på egen risiko, og det er ingen forsikring som dekker det å ta slike prøver.

Som et føre var-prinsipp råder Sæthre derfor til å alltid sikre seg god dokumentasjon på hvilke materialer som er brukt i boligen.

– Bruk alltid hvit arbeidskraft, og be om dokumentasjon på hvilke produkter som er brukt. Det gjelder uansett om du skal pusse opp selv, eller kjøper en brukt bolig. Da stiller du mye sterkere hvis det skulle skje noe, mener han. ■

Fin fasade. På overflaten fremsto leiligheten som den perfekte bolig for den unge kvinnen som flyttet inn. Men bak de nymalte flatene skjulte det seg stoffer som er dokumentert helseskadelige.

Skjult i veggen. Etter at luftprøvene viste farlige stoffer, ble det tatt materialprøver i gulv og vegger. Det ble avdekket at det trolig var brukt sparkelmasse inneholdende stoffer som kan gi helseplager.

FAKTA HVA GJØR DU HVIS DU MISTENKER AT BOLIGEN GJØR DEG SYK

- Gå til lege – ta PEF-måling for å dokumentere lungekapasitet.
- Dersom målingen viser at du har fått dårligere helse av å bo i boligen – flytt ut. Gjør denne vurderingen i samråd med din lege.
- Få tatt luftmålinger og andre prøver slik at du har mest mulig dokumentasjon før du kontakter forsikringsselskapet.
- Det at en bolig/kontor er nybygget eller nyoppusset er ingen garanti for at det er brukt trygge produkter.
- Skal du pusse opp, bør du kreve at det blir brukt NAAF-anbefalt maling og andre produkter som er dokumentert trygge for helse. Dersom en håndverker insisterer på å skaffe materialene selv, krev å få dokumentasjon før det blir tatt i bruk.
- Få skriftlig spesifisering på hvilke produkter som skal brukes, før jobben settes i gang. Da stiller du sterkere hvis det i ettertid viser seg at det er brukt andre produkter enn det som er avtalt.

ABLE SPACER™

Sølvioner i plasten reduserer bakterievekst

Antistatisk maske med fløyte for korrekt inhalasjon*

Gir lyd ved korrekt inhalasjon*

Utdrag fra Pediatriveiledere fra Norsk Barnelegeforening

ABLE-spacer video
Se den på youtube!

“Inhalasjonsbehandling.

Behandling med beta 2-agonister administrert via spray (pMDI) og kolbe er ved mild-moderat akutt astma vist å være minst like effektiv som bruk av forstøverapparat. Spray/ kolbe er i tillegg raskere, enklere å administrere og det kan være nyttig i opplæringsøyemed å la pasienten bruke sitt eget utstyr. Til forskjell fra tidligere veiledere anbefaler vi derfor nå at beta2-agonister ved mild-moderat akutt astma (ikke behov for oksygentilskudd) fortrinnsvis administreres via spray/ kolbe.” Ref Helsebiblioteket.no; Pediatriveiledere fra Norsk Barnelegeforening, Akuttveileder; Lunge og luftveissykdommer.

*gjelder small og medium masker

ABLEspacer video

Fåes på apotek